

Krajobraz po wetach

Przedruk i rozpowszechnianie
tej publikacji **w całości** dozwolone
wyłącznie za zgodą CBOS.
Wykorzystanie **fragmentów**
oraz danych empirycznych
wymaga podania źródła

20 lat
Fundacji **CBOS**
1997-2017

20 lat Fundacji CBOS 1997–2017

Od 11 kwietnia 1997 r., od wejścia w życie ustawy z dnia 20 lutego 1997 r. o fundacji Centrum Badania Opinii Społecznej, **CBOS DZIAŁA JAKO FUNDACJA.**

Dwadzieścia lat w życiu politycznym, społecznym i w życiu fundacji to dużo. Wiele się przez ten czas zdarzyło.

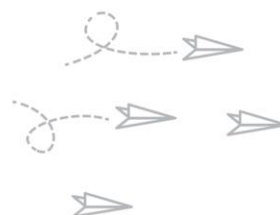
CBOS ZREALIZOWAŁ

836
badań

REZULTATY BADAŃ STATUTOWYCH UDOSTĘPNILIŚMY
SPOŁECZEŃSTWU, MEDIOM, INSTYTUCJOM PUBLICZNYM
I ORGANOM PAŃSTWOWYM W POSTACI

3735
komunikatów

PRACOWAŁO DLA NAS

3600
ankieterów

PRZEBADALIŚMY PONAD

1 000 000
respondentów

Naszym czytelnikom, naszym respondentom i sobie życzymy kolejnych lat owocnych i inspirujących badań, upowszechniania płynącej z nich wiedzy o społeczeństwie, a także popularyzacji dorobku fundacji CBOS.

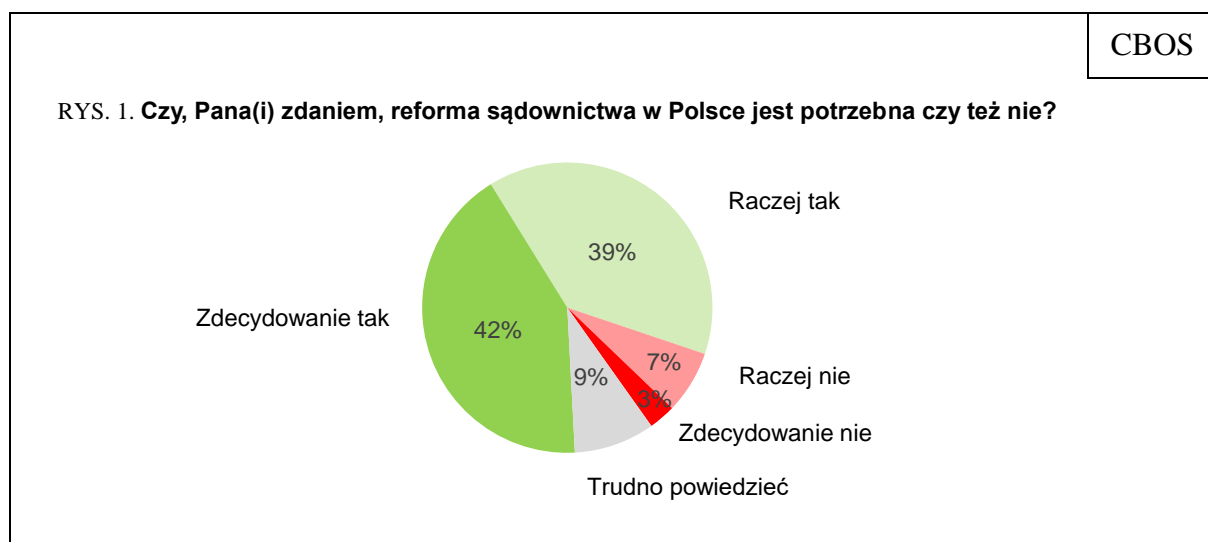
Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Pierwszy miesiąc wakacji dostarczył Polakom dużo politycznych emocji – uchwalone przez parlament ustawy o sądownictwie wzbudziły wiele kontrowersji i wywołały protesty społeczne. Najpoważniejsze spośród formułowanych zarzutów dotyczyły naruszenia konstytucyjnej zasady trójpodziału władz. Ostatecznie prezydent Andrzej Duda zawetował dwie spośród trzech ustaw: o Sądzie Najwyższym oraz o Krajowej Radzie Sądownictwa. Jak Polacy odbierają konflikt wokół zmian w sądownictwie? Interesował nas przede wszystkim polityczny wymiar batalii o sądownictwo. Kto zyskał, a kto stracił w opinii publicznej? Czyje racje i argumenty okazały się bardziej przekonujące? Wreszcie – jakie są oczekiwania dotyczące dalszych prac nad reformą sądownictwa?

Od prezydenckiego weta upłynęło kilka tygodni. Opinia społeczna mogła więc z pewnego dystansu spojrzeć na wydarzenia wokół zmian w sądownictwie.

STOSUNEK DO REFORMY SĄDOWNICTWA

O potrzebie reformy sądownictwa mówi dziś nie tylko partia rządząca, ale także opozycja. Nic dziwnego, jak pokazują bowiem wyniki naszych badań, postulat naprawy sądownictwa jest podnoszony dość powszechnie. W sierpniu¹ poparcie dla reformy sądownictwa wyraziło ponad cztery piąte ogółu badanych (81%).

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (327) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganym komputerowo (CAPI) w dniach 17–24 sierpnia 2017 roku na liczącej 1009 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

Potrzebę reformy sądownictwa dostrzega większość badanych ze wszystkich uwzględnionych w analizach kategorii społeczno-demograficznych. Za reformą opowiadają się zwolennicy wszystkich ugrupowań cieszących się obecnie największym poparciem społecznym.

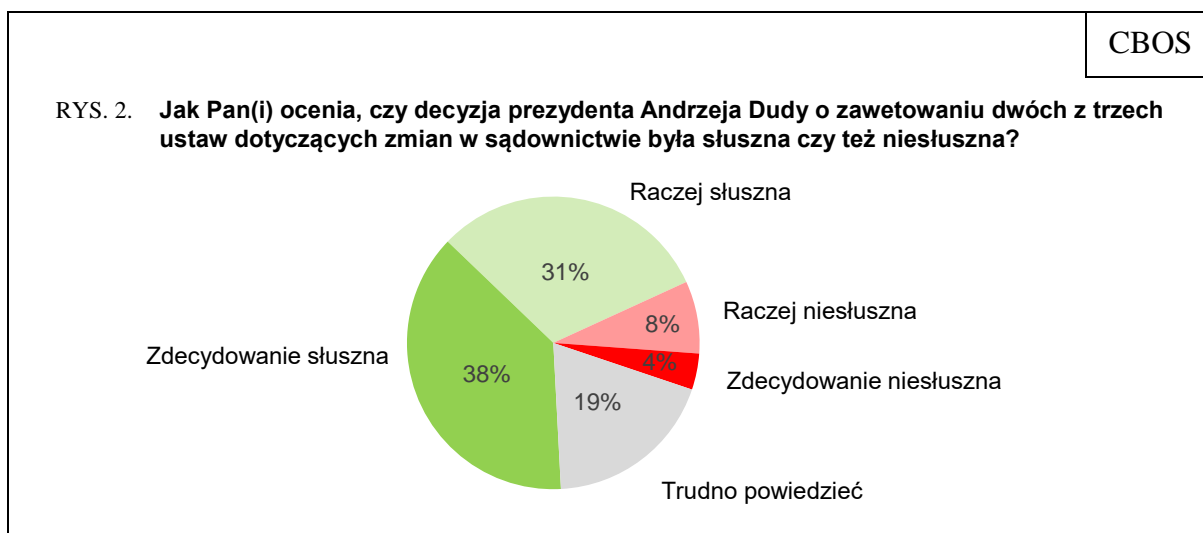
Tabela 1

Potencjalne elektoraty*	Czy, Pana(i) zdaniem, reforma sądownictwa w Polsce jest potrzebna czy też nie?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
PiS (wraz z SP i PR)	93	4	3
Kukiz'15	89	8	3
Nowoczesna Ryszarda Petru	76	20	4
PO	74	23	3

* Określone na podstawie deklaracji głosowania w ewentualnych wyborach parlamentarnych

OCENA DECYZJI PREZYDENTA

Mimo postrzeganej potrzeby zmian w funkcjonowaniu polskiego sądownictwa ponad dwie trzecie Polaków (69%) deklaruje poparcie dla decyzji prezydenta Andrzeja Dudy o zawetowaniu dwóch z trzech ustaw dotyczących zmian w sądownictwie. Decyzję prezydenta jako niesłuszną ocenia jedynie 12% ogółu badanych.

Przekonanie o słuszności decyzji prezydenta Andrzeja Dudy dominuje we wszystkich analizowanych grupach społeczno-demograficznych i elektoratach. Opinię tę podziela także większość wyborców PiS.

Tabela 2

Potencjalne elektoraty*	Jak Pan(i) ocenia, czy decyzja prezydenta Andrzeja Dudy o zawetowaniu dwóch z trzech ustaw dotyczących zmian w sądownictwie była słuszna czy też niesłuszna?		
	Słuszna	Niesłuszna	Trudno powiedzieć
	w procentach		
PO	92	4	4
Nowoczesna Ryszarda Petru	82	8	10
Kukiz'15	80	11	9
PiS (wraz z SP i PR)	56	23	21

* Określone na podstawie deklaracji głosowania w ewentualnych wyborach parlamentarnych

ZAUFIANIE DO STRON I OBSERWATORÓW KONFLIKTU DOTYCZĄCEGO ZMIAN W SĄDOWNICTWIE

Badani zostali poproszeni o wskazanie, do kogo – jakich osób, instytucji i środowisk – mają zaufanie w kwestii zmian w sądownictwie. Swoje opinie zaznaczali na 7-punktowej skali, na której 1 oznaczało brak zaufania, a 7 – pełne zaufanie. Na liście umieściliśmy prezydenta Andrzeja Dudę, premier Beatę Szydło, ministra sprawiedliwości i prokuratora generalnego Zbigniewa Ziobrę, główne partie polityczne, pierwszą prezes Sądu Najwyższego Małgorzatę Gersdorf oraz rzecznika praw obywatelskich Adama Bodnara, a także Komisję Europejską. Wyniki badania pokazują zasięg zaufania i nieufności do wymienionych osób i instytucji oraz średnie na skali, które uwzględniają natężenie deklarowanego zaufania i pozwalają wyeliminować różnice wynikające ze stopnia trudności z określeniem stosunku do poszczególnych osób i instytucji.

Rezultaty badania pokazują, że ostry spór polityczny nie przysparza wiarygodności uwikłanym w niego stronom. Jedynie w przypadku prezydenta Andrzeja Dudy, który wetując dwie z trzech ustaw i zapowiadając przedstawienie własnych projektów wyciszył (przynajmniej na jakiś czas) emocje wokół zmian w sądownictwie, odnotowaliśmy przewagę zaufania nad nieufnością, a średnia ocen przekroczyła środek skali (punkt 4). Na tle innych stosunkowo najmniej krytycznie oceniono Adama Bodnara i Beatę Szydło. Najgorzej odbierane są partie polityczne. Co ciekawe, w sporze o reformę sądownictwa ugrupowania opozycyjne najbardziej krytyczne wobec proponowanych przez PiS zmian, a więc PO, Nowoczesną i PSL, uznano za mniej wiarygodne od partii rządzącej. Nieco lepiej niż pozostałe ugrupowania opozycji, ale gorzej niż partia rządząca, wypadł Kukiz'15. W kwestii reformy sądownictwa PiS-owi ufa ogółem 23% badanych, ruchowi Kukiz'15 – 13%, PO – 6%, Nowoczesnej i PSL – po 4%.

RYS. 3. Do kogo, do jakich instytucji, środowisk i osób ma Pan(i) zaufanie w kwestii tego, jak należy zmieniać sądownictwo w Polsce? Odpowiedzi proszę zaznaczyć na skali, gdzie 1 oznacza, że w ogóle nie ma Pan(i) zaufania, a 7 – że ma Pan(i) pełne zaufanie.

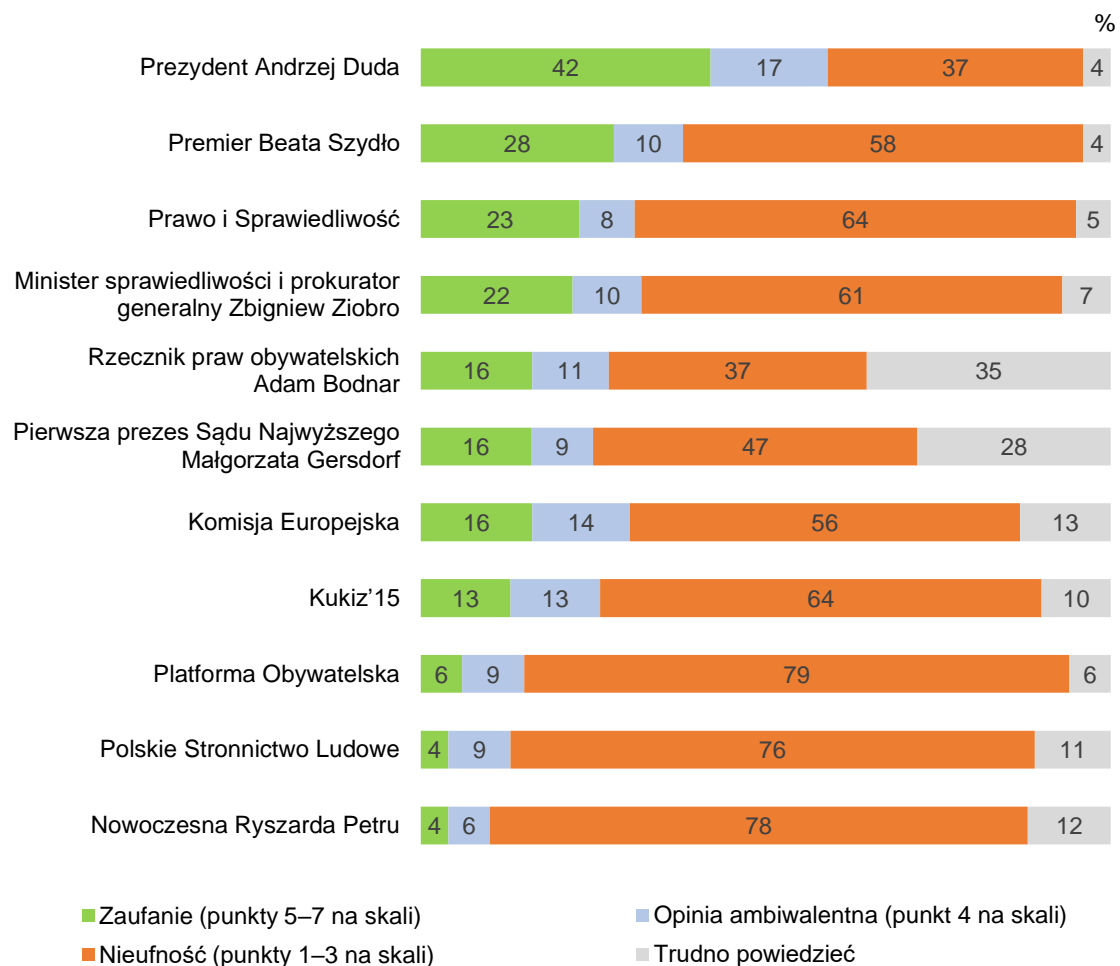

Tabela 3

Do kogo, do jakich instytucji, środowisk i osób ma Pan(i) zaufanie w kwestii tego, jak należy zmieniać sądownictwo w Polsce?	Średnie na skali od 1 (w ogóle nie mam zaufania) do 7 (mam pełne zaufanie)
Prezydent Andrzej Duda	4,15
Rzecznik praw obywatelskich Adam Bodnar	3,32
Premier Beata Szydło	3,22
Pierwsza prezes Sądu Najwyższego Małgorzata Gersdorf	2,90
Minister sprawiedliwości i prokurator generalny Zbigniew Ziobro	2,88
Komisja Europejska	2,82
Prawo i Sprawiedliwość	2,80
Kukiz'15	2,63
Polskie Stronnictwo Ludowe	2,10
Platforma Obywatelska	2,04
Nowoczesna Ryszarda Petru	1,88

Analizy statystyczne² pokazują, że w świadomości społecznej zasadniczo można mówić o dwóch przeciwstawnych obozach politycznych – dwóch głównych stronach konfliktu politycznego wokół zmian w sądownictwie. Zaufanie do pierwszej ze stron łączy się z nieufnością do drugiej. Pierwszą stroną konfliktu można określić jako obóz PiS. W jego skład wchodzi także prezydent Andrzej Duda (mimo decyzji o dwóch wetach) oraz ruch Kukiz’15, który w tym kontekście jest jednak postrzegany mniej jednoznacznie. Druga strona konfliktu to obóz antyPiS, który tworzą: PO, Nowoczesna oraz PSL. Rzecznik praw obywatelskich Adam Bodnar i pierwsza prezes Sądu Najwyższego Małgorzata Gersdorf postrzegani są jako stojący z boku ostrego sporu politycznego i w analizie trafili do osobnej kategorii. W tej samej kategorii znalazła się również Komisja Europejska, która jest jednak postrzegana jako bardziej uwikłana w spór polityczny wokół reformy sądownictwa – sprzyjająca opozycji i niechętna obozowi PiS.

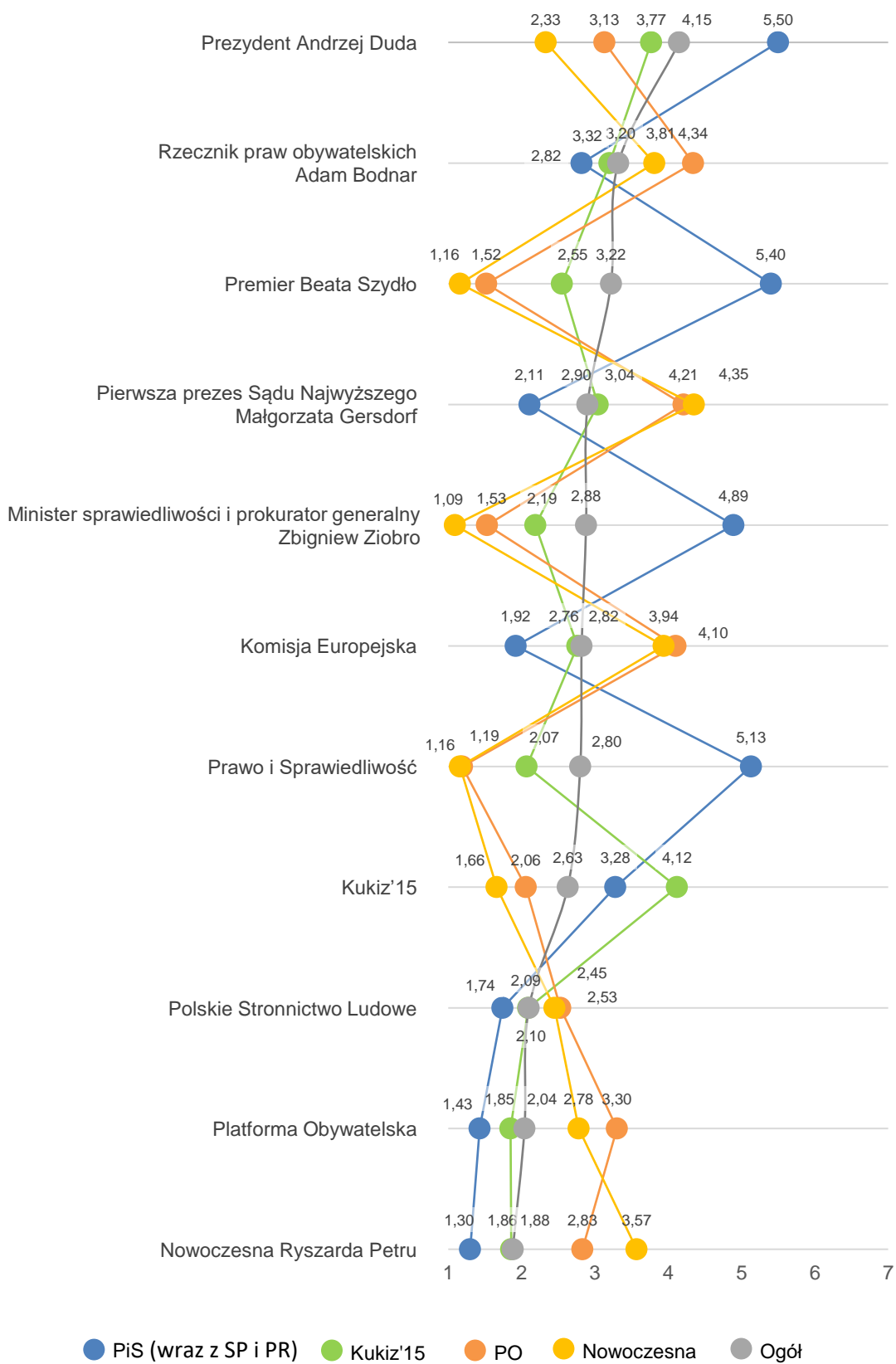
Tabela 4

	Czynnik I – obóz PiS	Czynnik II – obóz antyPiS	Czynnik III – niezależni widzowie
Premier Beata Szydło	0,899		
Prawo i Sprawiedliwość	0,896		
Minister sprawiedliwości i prokurator generalny Zbigniew Ziobro	0,873		
Prezydent Andrzej Duda	0,808		
Kukiz’15	0,602		
Nowoczesna Ryszarda Petru		0,830	
Polskie Stronnictwo Ludowe		0,818	
Platforma Obywatelska		0,794	
Rzecznik praw obywatelskich Adam Bodnar			0,887
Pierwsza prezes Sądu Najwyższego Małgorzata Gersdorf			0,838
Komisja Europejska	-0,289	0,418	0,625
Procent wyjaśnianej wariancji	43,5	21,2	9,4

² Przeprowadzono analizę czynnikową z użyciem rotacji varimax.

Stosunek do wymienionych osób, instytucji i środowisk różnicuje przede wszystkim orientacja polityczna i ideowa, w tym głównie preferencje partyjne. Zdeklarowani wyborcy PiS mają w kwestii reformy sądownictwa zaufanie do tego ugrupowania i polityków z niego się wywodzących, przede wszystkim do prezydenta Andrzeja Dudy i premier Beaty Szydło. W stosunku do pozostałych osób i instytucji przeważa nieufność. Najsilniej jest ona wyrażana wobec PO i Nowoczesnej, najsłabiej zaś wobec ruchu Kukiz'15 i rzecznika praw obywatelskich. Zwolennicy PO są skłonni ufać Adamowi Bodnarowi, Małgorzacie Gersdorf oraz Komisji Europejskiej. Dla wyborców Nowoczesnej wiarygodna jest przede wszystkim pierwsza prezes Sądu Najwyższego. Co ciekawe, w kwestii sposobu, w jaki należy zmieniać polskie sądownictwo, sympatycy zarówno PO, jak i Nowoczesnej wyrażają raczej nieufność niż zaufanie w stosunku do popieranych przez siebie ugrupowań. Wyraźnie kontrastuje to z deklaracjami wyborców PiS, którzy – jak wspomniano – są raczej skłonni ufać popieranej przez siebie partii i politykom rządzącego obozu w kwestii reformy sądownictwa. Zwolennicy Kukiz'15 mają zaufanie przede wszystkim do ruchu, który popierają. W odniesieniu do pozostałych osób i instytucji przeważa nieufność, stosunkowo najsłabiej wyrażana wobec prezydenta. Generalnie w deklarowaniu zarówno zaufania, jak i nieufności zwolennicy Kukiz'15 są bardziej powściągliwi niż sympatycy omawianych wcześniej partii.

RYS. 4. **Zaufanie do osób, instytucji i środowisk w kwestii zmian w sądownictwie.**
Średnie na skali 1 – 7 w potencjalnych elektoratach

ARGUMENTY I NARRACJE, CZYLI DEFINICJA SYTUACJI

Konflikt wokół reformy sądownictwa wpisuje się w szerszy spór między obozem „dobrej zmiany” a jego przeciwnikami. Pojawiają się podobne argumenty i narracje jak np. w sporze dotyczącym Trybunału Konstytucyjnego. Zgodnie z pierwszą narracją, PiS i obóz zmian chce naprawy państwa, w tym przypadku naprawy sądownictwa, a siły mu przeciwne robią wszystko, aby przejąć władzę, korzystając m.in. ze wsparcia instytucji i polityków unijnych. Zgodnie z drugą narracją, PiS nadużywa władzy, narusza konstytucję, łamiąc m.in. zasadę praworządności. W obronie naruszanych wartości staje opozycja i instytucje Unii Europejskiej. Odwołaliśmy się do tych argumentów i narracji, prosząc respondentów o ocenę motywów, celów oraz sposobów działania instytucji i podmiotów, które w mniejszym lub większym stopniu uwikłane są w konflikt. Chęć realizacji przez nie celów *stricte* politycznych i partykularnych przeciwstawiliśmy motywom ogólnospołecznym: chęci naprawy sądownictwa, dbałości o praworządność i realizację norm konstytucyjnych.

Intencje działań PiS w sprawie zmian w sądownictwie przyjmowane są z nieufnością przez znaczną część społeczeństwa: trzy piąte ogółu badanych (60%) uważa, że partia rządząca chce podporządkować sobie sądownictwo i przejąć całą władzę w Polsce. Jednocześnie mniej więcej tyle samo osób wierzy, że PiS-owi zależy na naprawie sądownictwa (45%), co ma wątpliwości co do tego (44%).

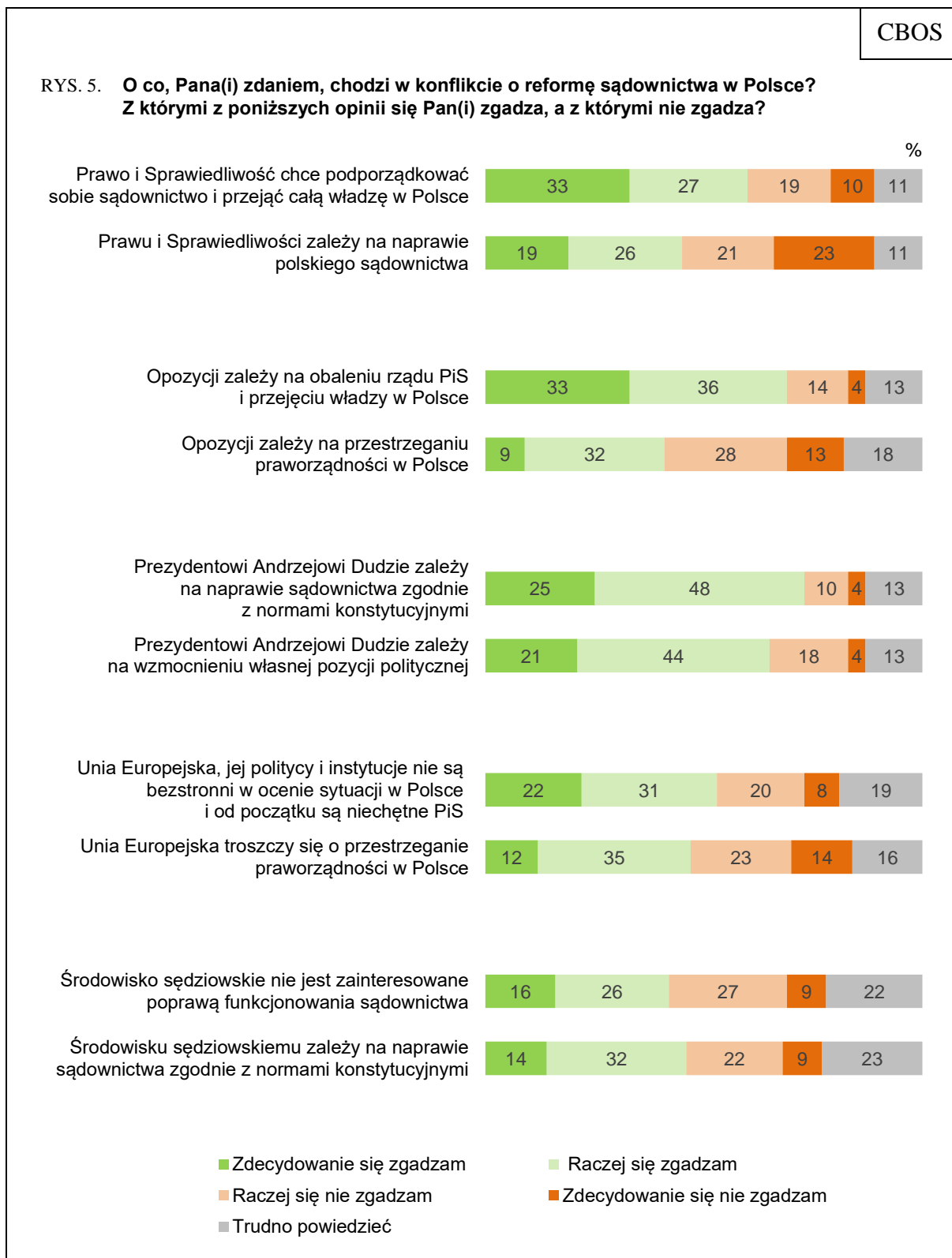
Wiarygodność działań opozycji w kwestii reformy sądownictwa jest jeszcze mniejsza. Ponad dwie trzecie ankietowanych (69%) jest zdania, że opozycji zależy na obaleniu rządu PiS i przejęciu władzy w Polsce. Zarazem pogląd, że opozycji zależy na przestrzeganiu praworządności, ma tyle samo zwolenników, co przeciwników (po 41%).

W ocenie społecznej prezydent Andrzej Duda pokazał, że zależy mu na naprawie sądownictwa zgodnie z normami konstytucyjnymi: z opinią tą zgadza się blisko trzy czwarte ogółu badanych (73%). Jednocześnie blisko dwie trzecie (65%) uważa, że prezydentowi chodzi o wzmocnienie swojej pozycji politycznej.

Rola polityków i instytucji Unii Europejskiej jest odbierana niejednoznacznie, choć bardziej krytycznie niż aprobująco. Ponad połowa respondentów (53%) zgadza się z twierdzeniem, że Unia Europejska, jej politycy i instytucje nie są bezstronni w ocenie sytuacji w Polsce i od początku są niechętne PiS. Więcej kontrowersji budzi opinia, że UE troszczy się o przestrzeganie praworządności w Polsce (zgadza się z nią 47% badanych, a 37% ją podważa).

Najtrudniejsze do oceny są intencje i motywy środowiska sędziowskiego. Blisko połowa respondentów (46%) uważa, że sędziom zależy na naprawie sądownictwa zgodnie

z normami konstytucyjnymi. Jednocześnie jednak niewiele mniej osób (42%) skłonnych jest zgodzić się z opinią, że środowisko sędziowskie nie jest zainteresowane poprawą funkcjonowania sądownictwa.

Jak wspomniano, konflikt wokół reformy sądownictwa jest kolejną odsłoną toczącego się w Polsce sporu między obozem „dobrej zmiany” a jego przeciwnikami. Włączenie się prezydenta w konflikt wokół reformy sądownictwa spowodowało, że czytelność tego zasadniczego podziału na obóz PiS i antyPiS mogła zostać zakłócona. Czy w odczuciu społecznym prezydent przestał być częścią obozu „dobrej zmiany”? Analizy statystyczne pokazują, że Andrzej Duda nadal jest postrzegany jako część tego obozu, a jego decyzja o zawetowaniu dwóch z trzech ustaw zmieniających sądownictwo nie oznacza niechęci do naprawy polskiego sądownictwa. Prezydent mimo napięcia, jakie swoją decyzją wywołał w obozie rządzącym, w odbiorze społecznym wpisał się w narrację PiS.

Na podstawie odpowiedzi na pytania o intencje i motywy działania instytucji i podmiotów w mniejszym lub większym stopniu uwikłanych w konflikt w sprawie reformy sądownictwa utworzono dwa wskaźniki. Pierwszy pokazuje siłę narracji obozu władzy, drugi – siłę narracji antyPiS.

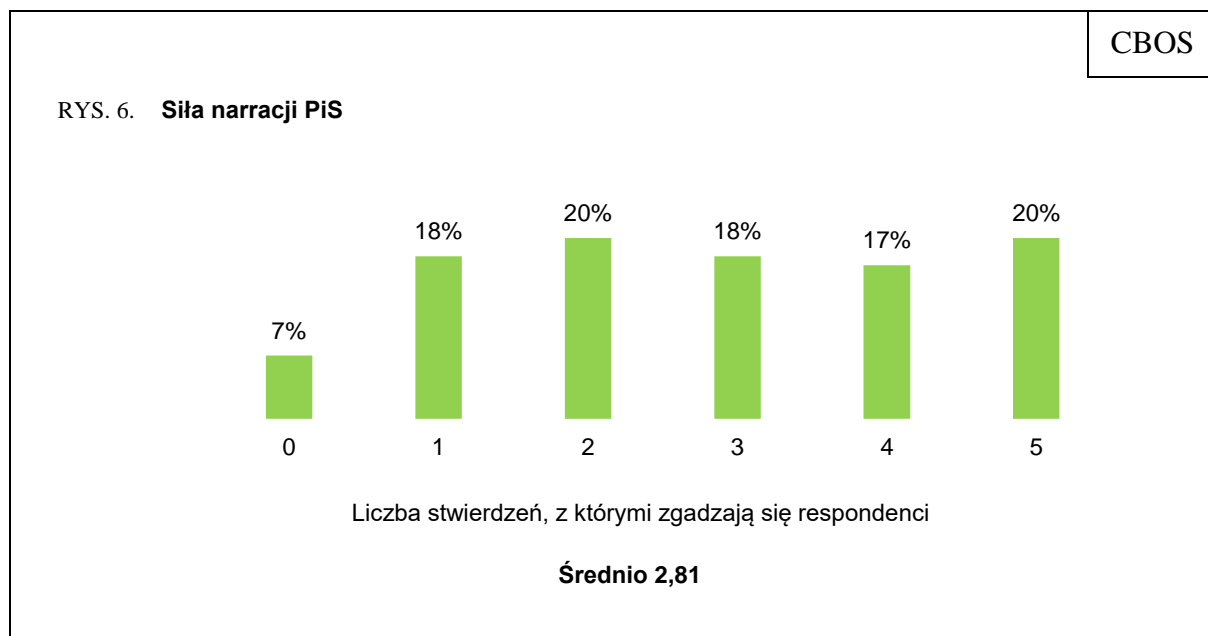
Pierwszy wskaźnik został utworzony na podstawie zliczenia odpowiedzi *zdecydowanie tak* i *raczej tak* na pytania dotyczące następujących stwierdzeń:

- Prawu i Sprawiedliwości zależy na naprawie polskiego sądownictwa
- Opozycji zależy na obaleniu rządu PiS i przejściu władzy w Polsce
- Prezydentowi Andrzejowi Dudzie zależy na naprawie sądownictwa zgodnie z normami konstytucyjnymi
- Unia Europejska, jej politycy i instytucje nie są bezstronni w ocenie sytuacji w Polsce i od początku są niechętnie PiS
- Środowisko sędziowskie nie jest zainteresowane poprawą funkcjonowania sądownictwa.

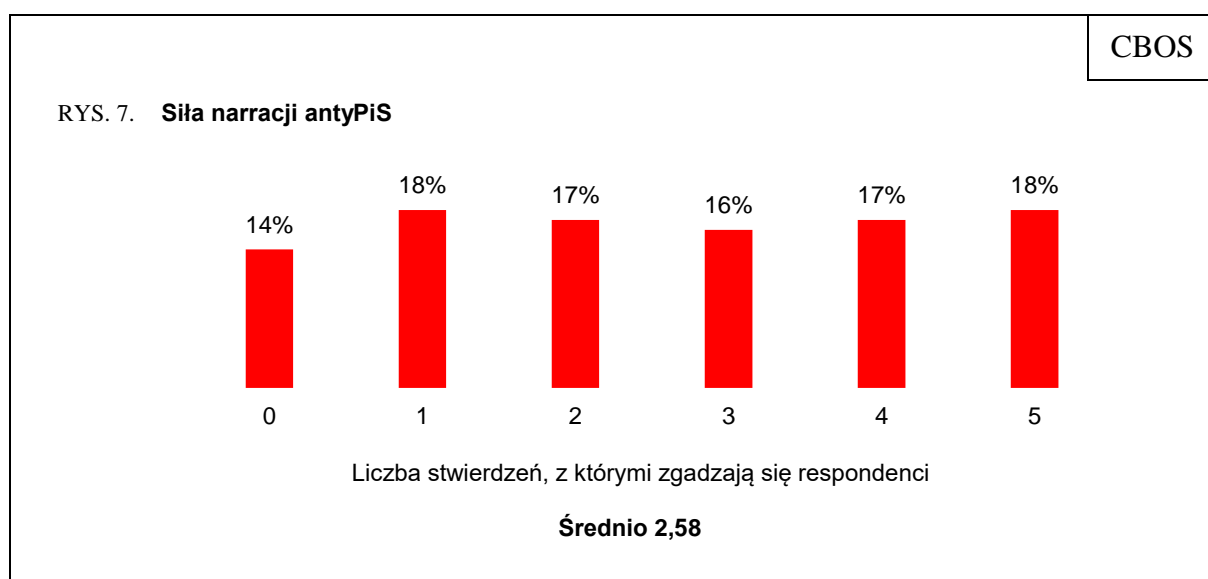
Drugi wskaźnik został skonstruowany na podstawie zliczenia odpowiedzi *zdecydowanie tak* i *raczej tak* na pytania dotyczące następujących stwierdzeń:

- Prawo i Sprawiedliwość chce podporządkować sobie sądownictwo i przejąć całą władzę w Polsce
- Opozycji zależy na obaleniu rządu PiS i przejściu władzy w Polsce
- Prezydentowi Andrzejowi Dudzie zależy na wzmocnieniu własnej pozycji politycznej
- Unia Europejska troszczy się o przestrzeganie praworządności w Polsce
- Środowisku sędziowskiemu zależy na naprawie sądownictwa zgodnie z normami konstytucyjnymi.

Na żadne ze stwierdzeń składających się na narrację obozu władzy nie zareagowało pozytywnie 7% badanych. Ze wszystkimi pięcioma stwierdzeniami zgodził się co piąty respondent. Pozytywnie odnoszono się średnio do blisko trzech stwierdzeń (2,81).

Żadne ze stwierdzeń składających się na narrację antyPiS nie przekonało 14% badanych. Ze wszystkimi pięcioma zgodziło się 18% ankietowanych. Średnia liczba akceptowanych stwierdzeń była niższa niż przypadku narracji PiS (2,58).

Ogólnie rzecz biorąc, im większe deklarowane zainteresowanie polityką, tym silniejsza identyfikacja z każdą z obu analizowanych narracji. Co jednak ciekawe, potencjalni wyborcy, a więc osoby deklarujące zainteresowanie udziałem w wyborach parlamentarnych silniej niż przeciętnie, skłonni są podzielać definicję sytuacji obozu władzy, natomiast rzadziej niż przeciętnie identyfikują się z narracją antyPiS.

Tabela 5

		Siła narracji PiS	Siła narracji antyPiS
		średnia wartość wskaźnika	
Zainteresowanie polityką	Bardzo duże	3,03	3,28
	Duże	2,99	2,96
	Średnie	3,05	2,62
	Nikłe, niewielkie	2,67	2,54
	Żadne	1,76	1,64
Deklarowany udział w ewentualnych wyborach parlamentarnych	Na pewno tak	2,97	2,27
	Jeszcze nie wiem	2,61	2,30
	Raczej nie	2,63	2,42

Identyfikacja z każdą z narracji zależy jednak przede wszystkim od orientacji politycznej i preferencji partyjnych. Argumentację obozu władzy najczęściej podzielają badani o prawicowych poglądach politycznych i wyborcy PiS. Z narracją antyPiS identyfikują się głównie badani deklarujący poglądy lewicowe, zwolennicy PO i Nowoczesnej Ryszarda Petru. Sympatycy Kukiz'15 są w zbliżonym stopniu otwarci na argumenty obu stron konfliktu, przy czym minimalnie bardziej skłonni są ulegać narracji PiS niż antyPiS.

Dotychczasowe nasze badania pokazywały, że orientacja polityczna badanych wyraźnie określa ich preferencje dotyczące głównego źródła informacji w telewizji³. Widzowie poszczególnych programów i kanałów informacyjnych mają też zasadniczo odmienny obraz sytuacji politycznej w naszym kraju. Narracja obozu władzy przekonuje przede wszystkim tych, dla których głównym źródłem informacji są programy telewizji publicznej (zwłaszcza TVP Info). Narrację antyPiS podzielają przede wszystkim wierni widzowie TVN i TVN24. Osoby, dla których głównym źródłem bieżących informacji są programy telewizyjne Polsatu, mają stosunkowo najbardziej zniuansowany obraz sytuacji – tylko nieznacznie częściej identyfikują się z narracją antyPiS niż z argumentacją obozu władzy.

³ Por. komunikat CBOS „Ocena wiarygodności telewizyjnych programów informacyjnych i publicystycznych”, maj 2017 (oprac. M. Omyła-Rudzka).

Interpretacja konfliktu wokół reformy sądownictwa wiąże się w pewnym stopniu także z religijnością. Im częstszy udział w praktykach religijnych, tym większa identyfikacja z narracją PiS i odwrotnie. Im słabsza religijność, tym silniejsze utożsamianie się z narracją antyPiS.

Tabela 6

		Siła narracji PiS	Siła narracji antyPiS
		średnia wartość wskaźnika	
Poglądy polityczne	Lewica	2,19	3,62
	Centrum	2,63	2,94
	Prawica	3,68	1,97
	Trudno powiedzieć	2,27	2,28
Preferencje partyjne	Prawo i Sprawiedliwość (wraz z SP i PR)	4,02	1,51
	Platforma Obywatelska	1,89	4,03
	Nowoczesna Ryszarda Petru	1,42	4,26
	Kukiz'15	3,00	2,81
Główne źródło codziennych informacji o wydarzeniach w kraju i na świecie	Fakty, programy TVN	2,35	3,28
	TVN24	1,95	3,61
	Wiadomości, Teleexpress, inne programy TVP1	3,44	1,84
	TVP Info	4,10	1,44
	Wydarzenia, inne programy Polsatu	2,63	2,85
	Żadne	2,24	2,52
Udział w praktykach religijnych	Kilka razy w tygodniu	3,24	1,34
	Raz w tygodniu	3,00	2,42
	1–2 razy w miesiącu	2,97	2,47
	Kilka razy w roku	2,59	2,85
	W ogóle nie uczestniczy	2,34	3,16

Cechy społeczno-demograficzne badanych w zdecydowanie mniejszym stopniu niż orientacja polityczna różnicują postrzeganie i rozumienie sytuacji politycznej. Generalnie definiowanie sytuacji przez obóz władzy spotyka się z większym zrozumieniem wśród respondentów w wieku 55+ niż wśród młodszych. Z kolei narracja antyPiS trafia stosunkowo najczęściej do ludzi młodych (od 18 do 24 roku życia). Ponadto identyfikacja z narracją antyPiS wiąże się ze statusem społeczno-zawodowym. Stosunkowo najczęściej argumenty krytyków obozu rządzącego podzielają osoby najlepiej wykształcone i sytuowane.

OCZEKIWANIA DOTYCZĄCE NOWYCH PROJEKTÓW USTAW REFORMUJĄCYCH SĄDOWNICTWO

Podjęta przez Prezydenta RP decyzja o przygotowaniu nowych projektów ustaw reformujących sądownictwo jest zgodna z oczekiwaniami społecznymi. Towarzyszy temu postulat większości badanych, aby w prace nad projektem włączone były środowiska sędziowskie i prawnicze. Zdecydowanie mniej osób oczekuje, że na dalsze prace nad reformą sądownictwa będzie miał wpływ rząd i partia rządząca. Jeszcze mniej chciałoby zaangażowania partii opozycyjnych. Ci, którzy wskazywali na inne podmioty, najczęściej życzyliby sobie, aby wpływ na dalsze prace nad zmianami w sądownictwie mieli obywatele, całe społeczeństwo (34% tej grupy) oraz eksperci, akademicy, konstytucjonaliści (27% tej grupy).

Procenty nie sumują się do 100, ponieważ badani mieli możliwość wyboru dwóch odpowiedzi

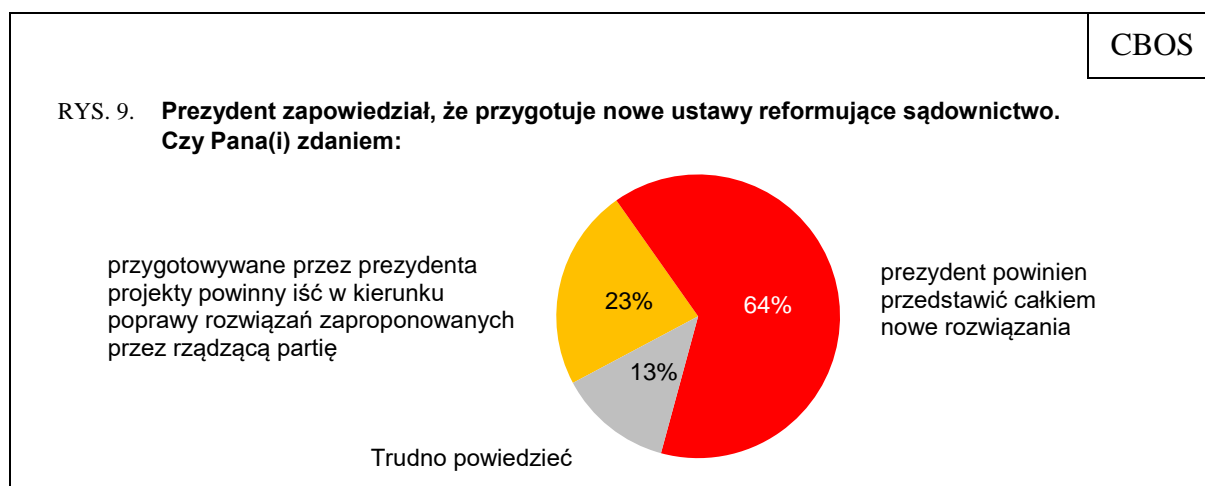
Oczekiwania dotyczące tego, kto powinien mieć wpływ na kształt ustaw reformujących sądownictwo, są dość mocno zróżnicowane w potencjalnych elektoratach. Zdeklarowani wyborcy PiS wskazują w tym kontekście na prezydenta Andrzeja Dudę oraz – w drugiej kolejności – na rząd i partię rządzącą. Zwolennicy Nowoczesnej oraz PO chcieliby, aby wpływ na pracę nad ustawami miały przede wszystkim środowiska sędziowskie i prawnicze, a w drugiej kolejności – prezydent. Wyborcy Kukiz'15 niemal równie często oczekują zaangażowania prezydenta, co środowisk sędziowskich i prawniczych.

Tabela 7

Potencjalne elektoraty*	Jakie instytucje powinny mieć wpływ na dalsze prace nad ustawami reformującymi sądownictwo?					
	Prezydent RP	Środowiska sędziowskie i prawnicze	Partie opozycyjne	Rząd i partia rządząca	Ktoś inny	Trudno powiedzieć
	w procentach					
PiS (wraz z SP i PR)	68	32	7	48	5	10
Kukiz'15	56	59	22	31	10	0
PO	56	76	21	11	8	4
Nowoczesna Ryszarda Petru	49	98	17	0	9	2

* Określone na podstawie deklaracji głosowania w ewentualnych wyborach parlamentarnych

W opinii niemal dwóch trzecich badanych (64%) prezydent powinien przedstawić całkiem nowe rozwiązania – inne niż przyjęte przez parlament. Tylko mniej niż jedna czwarta (23%) uważa, że przygotowywane przez prezydenta projekty powinny iść w kierunku poprawy rozwiązań zaproponowanych przez partię rządzącą.

Przekonanie, że prezydent powinien przygotować całkiem nowe rozwiązania, przeważa we wszystkich grupach społeczno-demograficznych. Stosunkowo najmniej jednomyślni w tej kwestii są badani deklarujący prawicowe poglądy polityczne, jednak także wśród nich ponad połowa (51%) oczekuje nowych rozwiązań.

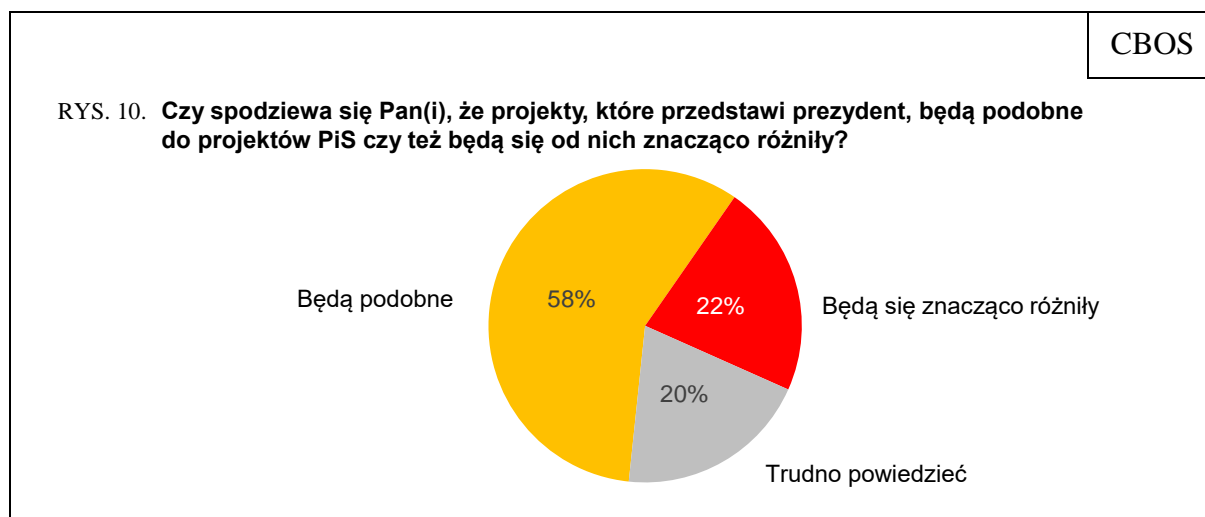
Oczekiwania w tym zakresie są najbardziej zróżnicowane w potencjalnych elektoratach. Zwolennicy partii opozycyjnych dość jednoznacznie opowiadają się za całkiem nowymi rozwiązaniami. Wyborcy PiS są podzieleni, z tym że przeważająca część z nich uważa, iż przygotowywane przez prezydenta projekty powinny iść w kierunku poprawy rozwiązań zaproponowanych przez rządzącą partię.

Tabela 8

Potencjalne elektoraty*	Prezydent zapowiedział, że przygotuje nowe ustawy reformujące sądownictwo. Czy Pana(i) zdaniem:		
	przygotowywane przez prezydenta projekty powinny iść w kierunku poprawy rozwiązań zaproponowanych przez rządzącą partię	prezydent powinien przedstawić całkiem nowe rozwiązania	Trudno powiedzieć
	w procentach		
PiS (wraz z SP i PR)	48	38	14
Kukiz'15	18	75	7
Nowoczesna Ryszarda Petru	10	88	2
PO	7	88	5

* Określone na podstawie deklaracji głosowania w ewentualnych wyborach parlamentarnych

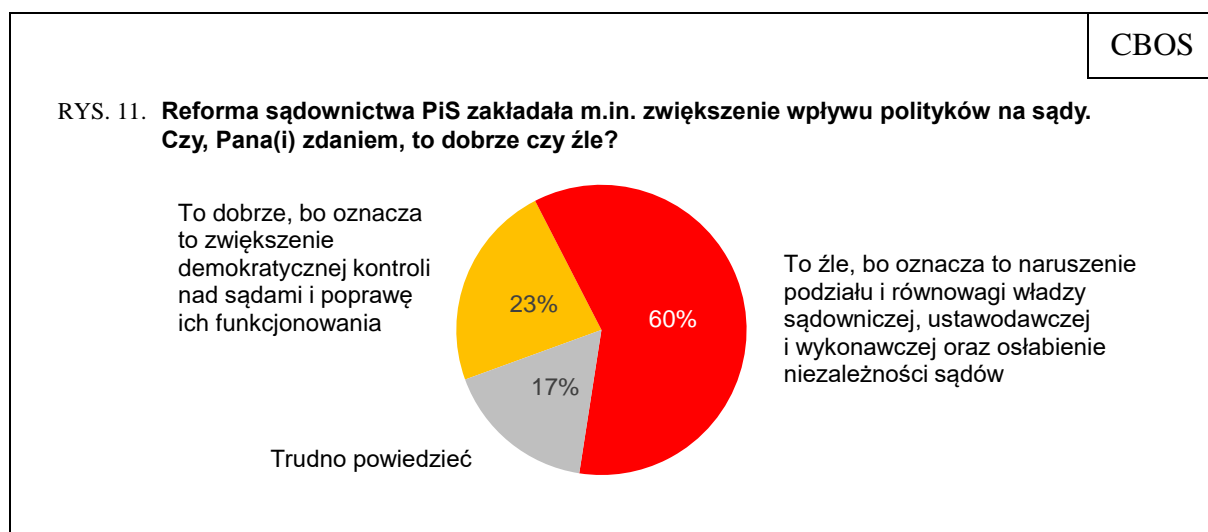
Wbrew zgłaszanym oczekiwaniom większość badanych (58%) spodziewa się, że prezydenckie projekty będą podobne do projektów PiS. Tylko nieco ponad jedna piąta (22%) sądzi, że będą się od nich znacząco różniły.

Co ciekawe, wyborcy wszystkich ugrupowań uwzględnionych w analizach dość zgodnie przewidują, że prezydenckie projekty będą zbliżone do projektów rządzącej partii.

Ustawy przyjęte przez parlament zakładały zwiększenie wpływu polityków na sądy. Zwolennicy proponowanych zmian argumentowali, że oznacza to zwiększenie demokratycznej kontroli nad sądami i poprawę ich funkcjonowania. Przeciwnicy dostrzegali w tym naruszenie podziału i równowagi władz oraz osłabienie niezależności sądów. Argumenty przeciwników rozwiązań uchwalonych przez parlament okazały się dla opinii publicznej bardziej przekonujące. Trzy piąte badanych (60%) widzi w zwiększeniu wpływu polityków na sądy

zagrożenie dla trójpodziału władz, a tylko niespełna jedna czwarta (23%) – wzmocnienie demokratycznej kontroli nad sądami i poprawę ich funkcjonowania.

W niemal wszystkich grupach społeczno-demograficznych zwiększenie wpływu polityków na sądy częściej odbierane jest jako zagrożenie dla podziału i równowagi władz niż wzmocnienie demokratycznej kontroli nad sądami (wyjątkiem są osoby najgorzej sytuowane, o miesięcznych dochodach *per capita* poniżej 650 zł).

Na argumenty zwolenników rozwiązań przyjętych przez parlament częściej niż przeciętnie otwarte są osoby deklarujące prawicowe poglądy polityczne, jednak także wśród nich przeważają obawy przed naruszeniem podziału i równowagi władz (wyraża je 48% z nich).

Większe różnice zdań widoczne są w elektoratach. Wyborcy PiS w zwiększeniu wpływu polityków na sądy jako jedyni częściej skłonni są widzieć wzmocnienie demokratycznej kontroli nad nimi niż naruszenie podziału władz.

Tabela 9

Potencjalne elektoraty*	Reforma sądownictwa PiS zakładała m.in. zwiększenie wpływu polityków na sądy. Czy, Pana(i) zdaniem, to dobrze czy źle?		
	To dobrze, bo oznacza to zwiększenie demokratycznej kontroli nad sądami i poprawę ich funkcjonowania	To źle, bo oznacza to naruszenie podziału i równowagi władzy sądowniczej, ustawodawczej i wykonawczej i osłabienie niezależności sądów	Trudno powiedzieć
	w procentach		
PiS (wraz z SP i PR)	46	31	23
Kukiz'15	13	77	10
Nowoczesna Ryszarda Petru	5	91	4
PO	2	92	6

* Określone na podstawie deklaracji głosowania w ewentualnych wyborach parlamentarnych

Polacy dość powszechnie dostrzegają potrzebę przeprowadzenia reformy sądownictwa. Jednocześnie jednak większość uważa, że decyzja prezydenta o zawetowaniu dwóch z trzech ustaw reformujących sądownictwo była słuszna. W zwiększeniu wpływu polityków na sądy Polacy widzą raczej zagrożenie dla trójpodziału i równowagi władz niż wzmocnienie demokratycznej kontroli nad sądami.

Pozytywnie przyjęta decyzja prezydenta o zawetowaniu dwóch ustaw dotyczących sądownictwa przyczyniła się do poprawy notowań głowy państwa⁴. Co więcej, to właśnie prezydentowi, który zapowiedział przygotowanie nowych ustaw, Polacy skłonni są udzielić kredytu zaufania. Ostry spór polityczny wokół zmian w sądownictwie nie przysparza natomiast wiarygodności stronom konfliktu – ani partii rządzącej, ani partiom opozycyjnym. Okazuje się przy tym, że PiS nie jest wprawdzie wiarygodny w kwestii zmian w sądownictwie, jednak pozostałe ugrupowania polityczne budzą jeszcze większą nieufność. Co więcej, Andrzej Duda nadal jest postrzegany jako część obozu „dobrej zmiany”, a decyzja o wetach nie podważa PiS-owskiej narracji o naprawie funkcjonowania państwa. Zaangażowanie prezydenta w prace nad kształtem reformy sądownictwa jest więc zatem, jak się wydaje, raczej szansą niż zagrożeniem dla rządzącej partii i jej społecznego wizerunku. Umożliwia bowiem korektę kursu i wycofanie się z najbardziej kontrowersyjnych rozwiązań bez strat wizerunkowych.

Opracowała

Beata ROGUSKA

⁴ Por. komunikat CBOS „Oceny działalności parlamentu i prezydenta”, sierpień 2017 (oprac. M. Feliksiak).

A N E K S

Tabela 1

		Czy, Pana(i) zdaniem, reforma sądownictwa w Polsce jest potrzeba czy też nie?			Liczba osób
		Tak	Nie	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		81	10	9	1006
Płeć	Mężczyźni	85	9	6	474
	Kobiety	78	10	12	532
Wiek	18-24 lata	74	17	9	77
	25-34	79	12	9	196
	35-44	80	10	10	188
	45-54	82	7	10	152
	55-64	87	6	6	183
	65 lat i więcej	81	8	11	211
Miejsce zamieszkania	Wieś	79	9	12	401
	Miasto do 19 999	78	13	9	149
	20 000 - 99 999	83	11	6	211
	100 000 - 499 999	83	7	10	152
	500 000 i więcej mieszk.	90	5	6	93
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	79	8	13	193
	Zasadnicze zawodowe	82	9	9	245
	Średnie	81	11	8	308
	Wyższe	83	9	7	260
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	85	10	5	106
	Średni personel, technicy	83	7	10	31
	Pracownicy adm.-biurowi	81	12	7	72
	Pracownicy usług	75	12	13	74
	Robotnicy wykwalifikowani	74	12	14	125
	Robotnicy niewykwalifik.	89	7	4	31
	Rolnicy	88	6	7	49
	Pracujący na własny rach.	82	12	6	44
	Bezrobotni	92	4	4	31
	Emeryci	82	8	10	266
	Renciści	79	9	11	59
	Uczniowie i studenci	71	24	5	33
	Gospodynie domowe i inni	81	7	12	84
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	84	7	8	124
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	81	9	10	91
	sekt. prywat. poza rolnict.	79	13	9	277
	prywatnym gosp. rolnym	83	9	8	52
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	80	9	11	94
	Od 650 zł do 999 zł	78	10	12	146
	Od 1000 zł do 1399 zł	79	11	9	194
	Od 1400 zł do 1999 zł	80	10	10	149
	2000 zł i więcej	88	7	4	201
Ocena własnych war. mater.	Złe	82	7	11	52
	Średnie	81	7	12	422
	Dobre	82	11	7	532
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	85	3	13	50
	Raz w tygodniu	81	10	9	442
	1-2 razy w miesiącu	84	5	10	138
	Kilka razy w roku	79	13	8	229
	W ogóle nie uczestniczy	83	10	7	139
Poglądy polityczne	Lewica	77	17	6	169
	Centrum	80	12	8	266
	Prawica	92	5	4	329
	Trudno powiedzieć	71	9	21	226

Tabela 2

		Jak Pan(i) ocenia, czy decyzja prezydenta Andrzeja Dudy o zawetowaniu dwóch z trzech ustaw dotyczących zmian w sądownictwie była słuszna czy też niesłuszna?			Liczba osób
		Stuszna	Niesłuszna	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		69	12	19	1006
Płeć	Mężczyźni	70	14	16	473
	Kobiety	67	10	23	533
Wiek	18-24 lata	76	8	15	76
	25-34	68	12	20	196
	35-44	68	14	18	189
	45-54	72	12	16	152
	55-64	70	12	17	182
	65 lat i więcej	62	12	26	211
Miejsce zamieszkania	Wieś	66	9	25	400
	Miasto do 19 999	69	14	16	149
	20 000 - 99 999	69	14	17	212
	100 000 - 499 999	70	15	15	153
	500 000 i więcej mieszk.	75	12	12	92
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	57	10	33	193
	Zasadnicze zawodowe	64	15	21	244
	Średnie	70	14	17	309
	Wyższe	79	9	11	260
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	76	14	10	108
	Średni personel, technicy	82	4	14	32
	Pracownicy adm.-biurowi	81	7	12	72
	Pracownicy usług	67	16	17	72
	Robotnicy wykwalifikowani	66	16	18	125
	Robotnicy niewykwalifik.	60	9	31	31
	Rolnicy	65	14	22	49
	Pracujący na własny rach.	81	10	10	43
	Bezrobotni	78	7	15	31
	Emeryci	65	11	24	266
	Renciści	56	17	27	59
	Uczniowie i studenci	79	10	12	33
	Gospodynie domowe i inni	61	12	26	84
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	74	11	15	126
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	72	11	17	92
	sekt. pryw. poza rolnict.	73	13	14	275
	prywatnym gosp. rolnym	65	13	22	52
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	62	14	24	94
	Od 650 zł do 999 zł	64	13	23	146
	Od 1000 zł do 1399 zł	68	10	22	193
	Od 1400 zł do 1999 zł	69	12	19	151
	2000 zł i więcej	74	14	12	200
Ocena własnych war. mater.	Złe	54	12	34	52
	Średnie	67	12	21	423
	Dobre	71	12	16	531
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	54	17	29	50
	Raz w tygodniu	66	12	22	442
	1-2 razy w miesiącu	72	10	18	138
	Kilka razy w roku	73	11	16	230
	W ogóle nie uczestniczy	71	14	15	138
Poglądy polityczne	Lewica	87	7	6	168
	Centrum	76	8	16	267
	Prawica	62	22	16	329
	Trudno powiedzieć	55	8	37	226

Tabela 3

		Kto, jakie instytucje i środowiska – przede wszystkim – powinny mieć wpływ na dalsze prace nad ustawami reformującymi sądownictwo?						Liczba osób
		Prezydent RP	Środowiska sędziowskie i prawnicze	Partie opozycyjne	Rząd i partia rządząca	Ktoś inny	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	%	%	
Ogółem		61	54	12	26	7	9	1003
Płeć	Meżczyźni	61	53	14	31	8	6	473
	Kobiety	61	54	11	21	6	13	530
Wiek	18-24 lata	61	64	20	26	4	5	78
	25-34	58	64	10	21	12	7	195
	35-44	58	57	16	27	6	6	188
	45-54	68	51	13	28	6	8	152
	55-64	62	51	10	25	5	14	183
	65 lat i więcej	59	41	9	28	5	14	209
Miejsce zamieszkania	Wieś	60	50	8	27	5	14	400
	Miasto do 19 999	66	57	14	20	5	6	149
	20 000 - 99 999	60	50	17	28	10	7	208
	100 000 - 499 999	62	57	10	25	7	9	153
	500 000 i więcej mieszk.	52	66	17	26	12	2	93
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	62	36	8	27	3	18	192
	Zasadnicze zawodowe	64	44	10	28	5	13	244
	Średnie	60	59	14	26	8	6	308
	Wyższe	57	69	15	22	11	4	260
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	59	74	18	21	6	3	106
	Średni personel, technicy	56	53	5	28	15	14	32
	Pracownicy adm.-biurowi	52	63	19	26	17	2	72
	Pracownicy usług	62	49	14	25	7	10	72
	Robotnicy wykwalifikowani	72	53	14	25	4	5	125
	Robotnicy niewykwalifik.	62	52	14	26	7	6	31
	Rolnicy	61	48	9	33	10	9	49
	Pracujący na własny rach.	58	51	11	28	10	11	44
	Bezrobotni	63	47	9	20	12	7	31
	Emeryci	60	44	8	27	6	15	263
	Renciści	62	40	6	24	5	16	59
	Uczniowie i studenci	63	76	22	22	3		33
	Gospodynie domowe i inni	55	61	11	28	1	11	84
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	67	61	14	25	9	5	124
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	62	57	18	24	6	6	92
	sekt. pryw. poza rolnict.	59	59	14	25	9	6	276
	prywatnym gosp. rolnym	58	46	10	34	9	11	52
		60	50	12	25	10	9	149
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	72	40	6	32	3	13	94
	Od 650 zł do 999 zł	59	50	10	24	5	13	146
	Od 1000 zł do 1399 zł	64	49	14	28	7	9	193
	Od 1400 zł do 1999 zł	60	50	12	25	10	9	149
	2000 zł i więcej	61	70	12	24	8	4	199
Ocena własnych war. mater.	Złe	65	44	3	27	4	14	52
	Średnie	60	45	14	24	6	15	419
	Dobre	61	61	11	27	8	5	532
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	72	44	3	28	5	15	50
	Raz w tygodniu	63	51	9	27	5	11	442
	1-2 razy w miesiącu	60	51	13	29	7	8	138
	Kilka razy w roku	60	54	14	23	9	7	225
	W ogóle nie uczestniczy	52	64	18	24	8	6	139
Poglądy polityczne	Lewica	51	74	20	21	7	4	169
	Centrum	58	57	14	24	10	6	266
	Prawica	68	46	10	38	6	7	328
	Trudno powiedzieć	61	46	7	14	5	20	225

Tabela 4

		Prezydent zapowiedział, że przygotowuje nowe ustawy reformujące sądownictwo. Czy Pana(i) zdaniem:			Liczba osób
		przygotowywane przez prezydenta projekty powinny iść w kierunku poprawy rozwiązań zaproponowanych przez rządzącą partię	prezydent powinien przedstawić całkiem nowe rozwiązania	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		23	64	13	1004
Płeć	Mężczyźni	26	65	9	474
	Kobiety	20	64	15	530
Wiek	18-24 lata	29	57	14	77
	25-34	20	70	10	196
	35-44	26	62	12	188
	45-54	25	64	11	150
	55-64	18	71	11	183
	65 lat i więcej	23	59	18	211
Miejsce zamieszkania	Wieś	22	59	18	399
	Miasto do 19 999	26	69	5	149
	20 000 - 99 999	21	67	12	212
	100 000 - 499 999	25	65	9	152
	500 000 i więcej mieszk.	19	73	8	91
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	24	57	20	192
	Zasadnicze zawodowe	23	63	14	244
	Średnie	26	65	9	306
	Wyższe	19	72	10	261
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	18	74	8	108
	Średni personel, technicy	30	65	5	31
	Pracownicy adm.-biurowi	20	69	12	72
	Pracownicy usług	26	64	11	74
	Robotnicy wykwalifikowani	22	67	11	125
	Robotnicy niewykwalifik.	38	52	10	31
	Rolnicy	32	55	14	47
	Pracujący na własny rach.	10	86	4	44
	Bezrobotni	29	53	18	31
	Emeryci	20	63	17	266
	Renciści	23	57	19	59
	Uczniowie i studenci	27	65	9	33
	Gospodynie domowe i inni	28	59	13	82
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	20	74	6	126
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	26	67	7	91
	sekt. pryw. poza rolnict.	22	67	11	277
	prywatnym gosp. rolnym	35	50	15	50
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	29	50	21	94
	Od 650 zł do 999 zł	20	66	14	144
	Od 1000 zł do 1399 zł	25	61	14	194
	Od 1400 zł do 1999 zł	21	71	8	151
	2000 zł i więcej	26	67	6	201
Ocena własnych war. mater.	Złe	24	61	15	52
	Średnie	19	65	15	419
	Dobre	26	64	10	532
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	27	51	22	50
	Raz w tygodniu	26	61	14	440
	1-2 razy w miesiącu	26	64	10	138
	Kilka razy w roku	20	70	10	231
	W ogóle nie uczestniczy	13	74	13	137
Poglądy polityczne	Lewica	15	81	4	168
	Centrum	15	74	11	266
	Prawica	38	51	11	329
	Trudno powiedzieć	16	62	22	226

Tabela 5

		Reforma sądownictwa PiS zakładała m.in. zwiększenie wpływu polityków na sądy. Czy, Pana(i) zdaniem, to dobrze czy źle?			Liczba osób
		To dobrze, bo oznacza to zwiększenie demokratycznej kontroli nad sądami i poprawę ich funkcjonowania	To źle, bo oznacza to naruszenie podziału i równowagi władzy sądowniczej, ustawodawczej i wykonawczej i osłabienie niezależności sądów	Trudno powiedzieć	
				%	
Ogółem		23	60	17	1007
Płeć	Mężczyźni	24	65	11	474
	Kobiety	21	56	23	533
Wiek	18-24 lata	14	74	12	78
	25-34	20	69	11	196
	35-44	19	64	17	189
	45-54	32	53	15	152
	55-64	23	59	19	183
	65 lat i więcej	25	49	26	210
Miejsce zamieszkania	Wieś	28	50	22	401
	Miasto do 19 999	17	67	16	149
	20 000 - 99 999	18	69	13	212
	100 000 - 499 999	26	59	15	153
	500 000 i więcej mieszk.	13	73	14	92
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	30	39	30	193
	Zasadnicze zawodowe	27	51	22	245
	Średnie	22	66	12	309
	Wyższe	14	76	10	260
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	13	79	9	107
	Średni personel, technicy	16	74	10	32
	Pracownicy adm.-biurowi	15	79	7	72
	Pracownicy usług	29	60	11	74
	Robotnicy wykwalifikowani	20	63	17	125
	Robotnicy niewykwalifik.	29	55	16	31
	Rolnicy	35	38	27	49
	Pracujący na własny rach.	17	72	11	44
	Bezrobotni	36	55	9	31
	Emeryci	23	51	26	266
	Renciści	31	46	23	59
	Uczniowie i studenci	12	85	3	33
	Gospodynie domowe i inni	29	49	23	84
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	22	63	15	125
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	15	72	12	92
	sekt. pryw. poza rolnict.	19	72	9	277
	prywatnym gosp. rolnym	33	43	24	52
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	41	37	21	94
	Od 650 zł do 999 zł	23	54	22	146
	Od 1000 zł do 1399 zł	23	61	17	194
	Od 1400 zł do 1999 zł	22	60	18	151
	2000 zł i więcej	21	71	8	200
Ocena własnych war. mater.	Źłe	30	45	25	52
	Średnie	23	53	23	423
	Dobre	22	67	12	533
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	33	34	33	50
	Raz w tygodniu	27	55	18	442
	1-2 razy w miesiącu	29	55	16	137
	Kilka razy w roku	18	66	16	231
	W ogóle nie uczestniczy	10	80	10	139
Poglądy polityczne	Lewica	13	80	7	169
	Centrum	15	74	12	267
	Prawica	37	48	15	328
	Trudno powiedzieć	19	47	34	226